

КОНЦЕПЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

В. В. Мяленко, м. Куїв

Представлено концепцію професійної самореалізації молоді, яка прагне досягти акме в професійній діяльності. Наголошується, що особам, які стикаються з проблемами у сфері професійної самореалізації, властиві певні невідповідності між векторами самоздійснення. До таких векторів віднесено передусім полярні характеристики, як то усвідомленість – неусвідомленість, мотивація – амотивація, загальнолюдські цінності – індивідуалістичні цінності, соціальна значущість – соціальні впливи. Зазначено, що недостатній рівень активації позитивного полюса одного з векторів або деструктивні диспозиції між негативними полюсами векторів стають істотними бар'єрами в професійній самореалізації особистості, а тому всі її сили, потенції та здібності “витрачаються” на досягнення прийняттого рівня функціонування та подолання конфлікту або бар'єра. У контексті означеної проблеми розглядається значення соціального професійного капіталу сім'ї та його вплив на професійну самореалізацію дітей. Стверджується, що деякі схеми або сценарії закріплюються в досвіді молоді людини та передаються наступним поколінням як зразки розв'язання професійних і життєвих проблем.

Ключові слова: професійна самореалізація, усвідомленість, мотивація, загальнолюдські цінності, соціальна значущість.

Проблема. Кожна історична епоха висуває до людини свої вимоги. Можливо, саме тому інтерес до проблематики професійної самореалізації особистості не знижується. Більшість людей хочуть бути не тільки багатими, а й успішними в професійній діяльності, здоровими, щасливими тощо. Особа завжди має намір, інтенцію до виконання тієї чи тієї діяльності, вона більшою чи меншою мірою вмотивована. Проте рівень реалізації бажаних намірів у людей різний. Чому?

Кожна людина – це цілий мікрокосм можливостей, досвіду і потенцій. Ми здатні до безмежного розвитку. Ми вибираємо й утримуємо у собі, не завжди усвідомлюючи та рефлектуючи це, досвід своєї сім'ї, попередніх поколінь і навіть власної нації. Досвід, на який ми, безумовно, спираємося. Який саме досвід на професійному шляху нам допомагає, а який виконує деструктивні функції?

Мета статті: з'ясувати, яким має бути процес професійної самореалізації людини, у чому сутність її ефективного самоздійснення, які проблеми або бар'єри порушують процес особистісного розвитку в професійній сфері, тобто презентувати й обґрунтувати концепцію професійної самореалізації молоді, яка прагне досягти акме в професійній діяльності.

Професійна самореалізація особистості як ідеальний феномен – це, на нашу думку, усвідомлений процес самоздійснення суб'єкта в обраній професійній сфері, який має соціально значущий потенціал, розкриває потенції особистості та підтримує процес досягання акме. У кожній людині, власне, закладено програму розвитку та самореалізації за ідеальною схемою. Проте з тих чи тих причин не всі люди реалізуються повною мірою. Л. Полгар, наприклад, стверджує, що кожна дитина талановита (і навіть геніальна!), але протягом періоду дорослішання цей потенціал талановитості людини поступово згасає, і таке зниження обдарованості Полгар пов'язує з неправильним вихованням та недосконалою освітою (див. [8, с. 55]). Феномен згасання дитячої креативності доволі часто пов'язують з пригніченням творчого потенціалу дитини культурними зразками мислення при переході до систематичного шкільного навчання [4, с. 522]. Саме через це з'являються фахівці, які функціонують, але не самореалізуються. Так, Л. М. Мітіна дійшла висновку, що існує рівень функціонування особи як фахівця в певній професійній сфері і рівень власне самореалізації [5, с. 112–113].

Консультуючи клієнтів як психолог, я звернула увагу на те, що респонденти, які звертаються через проблеми у сфері професійної самореалізації, демонструють певні невідповідності між мотивацією, цінностями, соціальними впливами і їхньою усвідомленістю. Недостатній рівень розвитку одного з векторів самоздійснення або деструктивні диспозиції між ними утворюють бар'єри професійної самореалізації – людина ніби “замикає схему” розвитку. Усі сили особи, її потенції та здібності витрачаються на функціонування та додання конфлікту або бар'єра.

Деякі схеми або сценарії закріплюються в досвіді та передаються потім наступним поколінням як зразки розв'язання такого роду проблем. Отже, ідеться про утворення та накопичення *соціального професійного капіталу сім'ї*. Під ним ми розуміємо певним чином відрефлексований професійний досвід батьків, який інтегрується в картину світу дітей, засвоюється і потім відтворюється ними (подібно до того, як бджоли з квіткового пилку створюють мед). Чим нижчий рівень відрефлексованості професійного досвіду батьків, тим вища ймовірність його повторення. Усвідомлення конструктивних і деструктивних сценаріїв професійного самоздійснення здатне запустити подальший процес розвитку людини.

Власне, що являють собою вектори розвитку? Це напрямки, стратегічні лінії професійної самореалізації особи. Таких векторів ми виділили чотири (рис.). Найчастіше збої в процесі професійної самореалізації відбуваються за цими векторами:

1. *Усвідомленість – неусвідомленість*. Високий рівень усвідомлення власної самості, достатній рівень рефлексії, що дає змогу успішно здійснювати процес саморегуляції у професійній діяльності та у взаємодії

зі світом, суб'єктна позиція щодо мети, гармонійне функціонування егосистеми сприяють ефективному виконанню регулятивних функцій. Як важлива складова моніторингу процесу самоздійснення усвідомленість бере участь у тестуванні реальності. Високий рівень усвідомленості дає змогу перебувати, проживати, випробовувати та “випробовуватися”, розвиватися в процесі професійної самореалізації. Крім того, саме високий рівень усвідомленості уможливує, зрештою, “обнулення” деструктивної частини соціального професійного капіталу сім'ї.

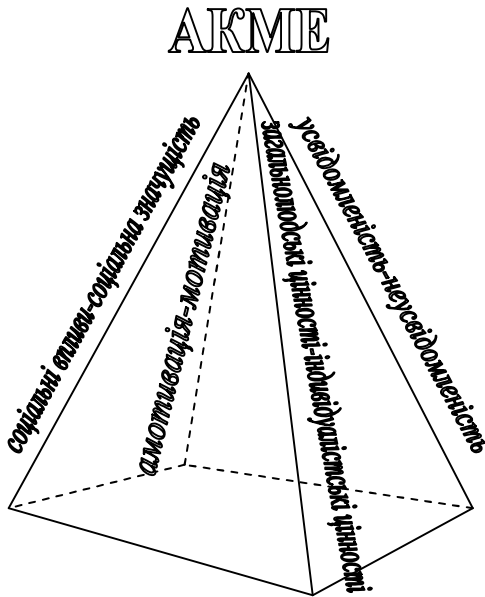

Рис. Модель професійної самореалізації особи

І навпаки, неусвідомленість внутрішніх психічних процесів, виборів і потягів, загальних та спеціальних здібностей, прагнень може блокувати сам процес вибору сфери професійної діяльності, робити людину більш чутливою до соціальних впливів, аніж до власної самості. Уникання усвідомленості в професійній самореалізації, слабка рефлексія або нездатність до неї звичайно спричинюють внутрішній конфлікт, який психіка “намагається” подолати й проєкує в життєдіяльність людини, і в професійну сферу також. Іноді батькам хочеться, щоб їхні діти, наприклад, здобули музичну освіту або зробили кар’єру в медичній сфері, бо їм самим,

через певні причини, досягти цього не вдалося. І дитина підкоряється батьківським бажанням, настановам та заповітам, ігноруючи власну самість, ховаючи свої природні потяги у глибини несвідомого. Таким чином з'являються професіонали, які функціонують, але не самореалізуються.

Дещо складнішою нам видається ситуація, коли дитина переживає певну травматичну подію в дитинстві, наприклад смерть близької людини від невиліковної хвороби, і вирішує присвятити своє життя розв'язанню цієї проблеми. А втім, і в таких випадках трапляються щасливі винятки. Згадаймо, наприклад, життєвий шлях Леопольда Сонді. Переживши важке дитинство, переймаючись долею своїх рідних, Сонді вирішив присвятити власне життя дослідженню долі. Завдяки йому маємо сьогодні глибинну парадигму долеаналізу.

2. *Мотивація – амотивація.* Саме внутрішня мотивація здатна енергетизувати складний процес становлення професіонала, досягання мети. Високий рівень внутрішньої мотивації породжує високу і довготривалу продуктивність та ефективність зусиль, дає поживу для пошуку, розвитку, творення тощо. Приказка “бажання гірше за неволю” – яскраве підтвердження енергетичності прагнення особистості з високим рівнем мотивації до поставленої мети. Яскравими особистостями були, наприклад, Катерина Білокур, Ніко Піросманішвілі. Така людина і рада б була зупинитись, але не зможе. Саме такий рівень мотивації виявляв наш земляк відомий авіаконструктор С. П. Корольов, який наполегливо і плідно, практично без відпочинку і вихідних працював усе своє життя. Інший яскравий приклад – Миколай Коперник. Ніхто не силував польського каноніка проводити стільки часу за астрономічними дослідженнями. Свій “Малий коментар про гіпотези, які стосуються небесних рухів” він писав понад 40 років, уточнюючи, відшліфовуючи таким чином геліоцентричну ідею.

Про деяких людей кажуть, що вони створили себе самі. У цьому ряду, приміром, Томас Едісон, Нікола Тесла. Такі особи мають звичайно чітко визначену мету, високий рівень мотивації, феноменальну здатність долати труднощі й перешкоди. Натомість низький рівень мотивації або амотивація до професійної діяльності майже знищує шанси людини досягти успіху в професійній самореалізації, по суті “знеструмлюючи” активність, гасячи жагу людини до діяльності. Так, англійська дослідниця М. Картрайт зазначає, що зниження творчої активності з віком пов'язане виключно із соціальними або мотиваційними чинниками. Вивчаючи біографію Ісаака Ньютона, який припинив наукові пошуки після п'ятдесяти років, вона дійшла висновку, що творча енергія вченого зовсім не вичерпалася, просто він втратив особистий інтерес до науки. А відкрита суперечка Ньютона з Лейбніцом, до якої були залучені навіть царські особи, знизилася активність англійської математичної школи на ціле

століття, тоді як європейська школа проігнорувала багато видатних ідей Ньютона, які були перевідкриті набагато пізніше. Цей конфлікт не загасила навіть смерть Лейбніца. Можна припустити, що зниження мотиваційного потенціалу Ньютона негативно вплинуло на розвиток тогочасної математичної науки.

3. *Загальнолюдські цінності – індивідуалістичні цінності.* Як і О. Г. Асмолов, вважаємо, що загальнолюдські цінності виконують функції стимулів, створюючи умови для реалізації активності особистості на нормативно-рольовому та особистісно-смысловому рівнях [1, с. 222]. Цінності визначають сенс життя, сфери та етику самоздійснення суб'єкта; долучають, інтегрують індивідуальну “матрицю” до соціальної.

На думку О. О. Бодальова, завдання формування людини як особистості і суб'єкта можна вважати вирішеним, якщо такі загальнолюдські цінності, як збереження планети Земля, благо Вітчизни, іншої людини (неважливо, до якої вікової, статевої, професійної, етнічної, соціальної, майнової спільноти вона належить), робота, сім'я, багатства культури, стануть власними цінностями людини і в неї будуть сформовані високі потреби та здатність не лише оберігати ці цінності, а й обов'язково їх примножувати. Однак у реальному житті такий широкий спектр суб'єктивно значущих цінностей у період досягання людиною дорослості звичайно сформувати не вдається [2, с. 43–44].

Саме загальнолюдські цінності, добробут людства були умовами активної професійної діяльності відомого вченого-генетика академіка М. І. Вавілова. Коли його цькували противники генетики, яких підтримувала тоді вища влада країни, він був твердим у своїй позиції: “Горіти будемо, а від власних переконань не відмовимося”. В екстремальних для наукової діяльності умовах учений довів, що нізащо не зрадить науці, не відмовиться від генетики, розвиток якої вважав головною справою свого життя. Сила, потужність, перевага такого творця в тому, що він справді здатен на пошук, творчість, учинок. Його мета, сенс діяльності можуть бути далекі від тілесних або гіпертрофованих матеріальних потреб.

Низький рівень сформованості загальнолюдських цінностей, духовна немічність, гіпертрофовані елементарні потреби, приземлене існування звужують потенційне поле професійної самореалізації людини. Як влучно зауважив С. Л. Рубінштейн, тільки “у творчості створює і сам творець. Існує єдиний шлях до творення великої особи: велика робота над великим творінням” [7, с. 106].

4. *Соціальна значущість – соціальні впливи.* Соціальна значущість професійної діяльності особи виявляється в тому, що, пізнаючи дійсність, людина бере участь у різних видах діяльності, займає суб'єктну позицію у відносинах зі світом. Це підтвердили своєю активною життєвою позицією Є. О. Патон, В. М. Бехтерев, Д. І. Менделєєв, Д. І. Сахаров, В. Т. Шаламов

та ін. Натомість негативні ефекти соціальних впливів виявляються у пасивному споживанні інформації, наслідуванні типових стереотипів у професійній діяльності, масштабуванні рутинних моделей. Значна частина батьків, вихователів дитячих садків, шкільних учителів, викладачів вишів, керівників виробництва, на жаль, вважають, що якщо їхні підопічні діють відповідно до їхніх інструкцій “роби як я”, то вони (вихованці або підлегли) як особистості і суб’єкти пізнання й праці успішно реалізувалися.

Феноменологічність професійної самореалізації відбивається в тому, що соціальну корисність виборів або вчинків людини як майстра своєї справи не завжди можна побачити відразу, але вона, власне, завжди імпліцитно утримується. Історія зберегла чимало прикладів того, як професіонал ухвалює далекоглядне рішення, реалізує його в напруженій праці, результат якої виявляється, але вже згодом на державному, науковому рівні, у техніці або мистецтві (Дж. Бруно, М. І. Лобачевський, Ю. В. Кондратюк). Проте такий вибір не зрозуміли або навіть поставилися до нього вороже сучасники. Вибір продуктивної соціально значущої діяльності на користь суспільства є упізнаванною особливістю, за якою можна вгадати майстра.

Орієнтація на соціальні впливи, моду, мейнстрим, вибір професії як спосіб адаптації або спосіб вижити (наприклад, медики завжди потрібні), невміння “чути” власну душу забезпечують тільки рівень функціонування, але не розвитку. Сучасний соціальний контекст існування людини може переживатися як такою мірою загрозливий та вимогливий, що людина намагається відповідати йому, слухняно ретранслюючи “правильні” зразки і моделі. У таких умовах доволі складно “почути” власну душу, розгледіти власну самість. Проте, за слухним зауваженням К. Левіна, квазіпотреби не мають реальної енергії для перетворення або досягання. Втрати на “амортизацію” складного процесу адаптації стають втратами потенцій самоздійснення. Адаже людина передусім заклопотана (усвідомлено або ні) процесом пристосування і входження в соціум. Так, людина, безперечно, соціальна істота. Бути в соціумі, дістати його схвалення – звичайні, цілком нормальні потреби людини. Проте соціальний контекст може спричинювати як позитивні, так і негативні ефекти.

Отже, лише гармонійний розвиток особистості за векторами усвідомленості, внутрішньої вмотивованості, переваги загальнолюдських цінностей та соціальної значущості забезпечує успіх у процесі досягання акме в професійній самореалізації. Інтенсифікація процесів позитивного полюса певного вектора здатна інтенсифікувати та запустити всю систему. Уникання ж усвідомленості, зовнішня вмотивованість, індивідуалістичні споживацькі цінності, чутливість до соціальних впливів створюють стійке поле для функціонування особи, але не її розвитку в професійній діяльності.

Які диспозиції можуть утворювати вектори розвитку?

Перетворювальна сила конструктивних диспозицій виявляється в тому, що інтенсифікація одного або двох позитивних полюсів певних векторів може енергетизувати всю систему або перезапустити і навіть “обнулити” негативні наслідки психотравматичних подій. Інтенсифікація протилежного полюса певного вектора або векторів може знизити напруженість та ефективність роботи всієї системи саморегуляції. Дехто з науковців (М. Я. Перна, В. Оствальд, Г. Леман, Е. Маніш, Г. Фальк та ін.) вважає, що пік активності талановитих учених, митців припадає на молодий вік – до 40 років. Проте дослідження, наприклад, Я. Парандовського і М. Зоценка доводять, що професійне довголіття пов’язане більше з регламентацією життєдіяльності, регулярністю та дисципліною занять творчістю, тобто із саморегуляцією, а також з умотивованістю митця (див. [3, с. 40]).

Так, виведення деструктивних детермінант професійної самореалізації на рівень усвідомлення клієнтом, виокремлення ним батьківських сценаріїв самоздійснення у професійній сфері та усвідомлений відтак вибір жити не за сценарієм, а керуючись передусім власними потягами та вибором гармонізують та стимулюють сам процес професійного самоздійснення. За нецікавістю, невмотивованістю щодо професійної діяльності, “лінощами” до неї, як іноді це визначають самі клієнти, доволі часто криється неправильний вибір професії. Найчастіше він пов’язаний з впливом ситуативних чинників, мікро- та макросоціуму, батьківськими настановами, неумінням “чути” власну душу. Прийняти та усвідомити такий вибір буває складно. Ще складніше змінити ситуацію, коли такий вибір визнано. Звичний спосіб життя, певний матеріальний рівень, який дає вже здобута, хоча й “неправильна” професія, страх стримують можливі зміни. Проте коли людина усвідомлює, приймає таку життєву ситуацію, наважується піти за покликом власної душі та природними схильностями, вона відкриває в собі невичерпний потенціал до самоздійснення і нове розуміння цього процесу. А змінюючи старий не-ефективний сценарій, така особа розширює варіативність не тільки власної професійної самореалізації, а й наступних поколінь.

Вихід людини за межі індивідуалістичних потреб, інтеріоризація загальнолюдських цінностей розширюють поле самоздійснення особи. Така людина має більше шансів для успішного професійного розвитку, кар’єрного зростання, менше схильна до професійного вигорання. Завдяки своїй харизматичності така особа здатна запалити ентузіазмом, розумінням суті професійної діяльності багатьох людей (згадаймо знову ж таки життя С. П. Корольова). Такий вплив не піддається навіть часові.

Глибоке розуміння соціальної значущості професійної діяльності запускає майже безмежний потенціал для розвитку, духовного збагачення

як особи, так і світу, у якому вона живе. Напевно, популярність та вплив на світ Матері Терези чи Магатми Ганді складно переоцінити. З професійного погляду Мати Тереза – служитель культу. Близько 50-ти років вона переживала то піднесення, то сумніви з приводу своїх релігійних переконань; неодноразово проходила обряди екзорцизму; через 6 років після смерті була беатифікована Католицькою церквою (зарахована до лику блаженних). Цінність служіння іншим людям, справі миру на Землі надихнула Матір Терезу на створення 517 місій у 100 країнах світу, відкриття системи дитячих притулків, клінік для вмираючих від СНІДу, лепрозоріїв тощо.

Магатма Ганді – надзвичайно мудрий політик. Завдяки його ідеї непотворення злу Індія змогла звільнитися від колоніальної залежності, а його філософія ненасильства (сатьяграха) до цього часу істотно впливає на національні та міжнародні рухи прибічників мирних змін.

Згідно з результатами досліджень бар'єри професійної самореалізації можуть бути пов'язані з індивідуальним, сімейним або груповим рівнями. Описані вище вектори професійної самореалізації особистості (усвідомленість – неусвідомленість, мотивація – амотивація, загальнолюдські цінності – індивідуалістичні цінності, соціальна значущість – соціальні впливи) пронизують індивідуальний, сімейний та груповий (масовий) рівні функціонування психіки. Кожен рівень містить у собі несвідоме, свідоме та надсвідоме. Відповідно, бар'єри професійної самореалізації усвідомлюються по-різному і пов'язані з певними рівнями психіки.

Функціонування зазначених векторів ми продемонстрували на індивідуальному рівні. Сімейний рівень утримує соціальний професійний капітал сім'ї, у якому міститься професійний досвід попередніх поколінь. Масовий рівень формується соціальними впливами, модою, мейнстрімами, стереотипами, національними особливостями, типовими моделями професійного самоздійснення, які відповідають вимогам часу і суспільства тощо. Дистресовий архетип бідності, наприклад, пов'язаний саме з колективним несвідомим [6]. Складний, доволі травматичний історичний досвід зумовив формування моделі не самореалізації, а виживання.

Отже, інтенсифікація позитивних полюсів векторів усвідомленості, вмотивованості, переваг загальнолюдських цінностей та соціально значущої професійної діяльності створює умови для успішного, ефективного, максимального розвитку, досягання акме в професійній самореалізації. Такі зміни виявляються на особистісному рівні і здатні позитивно впливати на рівні групи або маси. Натомість інтенсифікація негативного полюса або полюсів звичайно знижує напруженість, ефективність та продуктивність процесу професійної самореалізації.

Висновки. Концепція професійної самореалізації особи передбачає, що в кожній людині закладено програму розвитку та самореалізації за ідеальною схемою, проте існують психологічні бар'єри для такого самоздійснення. Особам, які стикаються з проблемами у сфері професійної самореалізації, властиві певні невідповідності між векторами самоздійснення (усвідомленість – неусвідомленість, мотивація – амотивація, загальнолюдські цінності – індивідуалістичні цінності та соціальна значущість – соціальні впливи).

Недостатній рівень активації позитивного полюса одного з векторів або деструктивні диспозиції між негативними полюсами породжують бар'єри професійної самореалізації. Усі сили особи, її потенції та здібності “витрачаються” на функціонування та додання конфлікту або бар'єра. Деякі схеми або сценарії закріплюються в сімейному досвіді та передаються наступним поколінням як зразки розв'язання життєвих і професійних проблем. Таким чином утворюється та накопичується соціальний професійний капітал сім'ї. Це певним чином відрефлексований професійний досвід батьків, який інтегрується в картину світу дітей, засвоюється і потім відтворюється ними. Чим нижчий рівень відрефлексованості професійного досвіду батьків, тим вища ймовірність його повторення.

Усвідомлення людиною конструктивних і деструктивних сценаріїв професійного самоздійснення здатне запустити подальший процес її професійного розвитку. Гармонійний розвиток за векторами усвідомленості, внутрішньої умотивованості, переваги загальнолюдських цінностей та соціальної значущості забезпечує процес досягання акме у професійній самореалізації. Уникання усвідомленості, зовнішня вмотивованість, індивідуалістичні споживацькі цінності, чутливість до соціальних впливів створюють стійке поле для функціонування особи, а не її розвитку в професійній діяльності.

Збій у функціонуванні векторів на індивідуальному рівні ускладнює процес професійної самореалізації окремої особи. Утруднення на сімейному рівні знаходять відображення в деструктивних елементах соціального професійного капіталу сім'ї. Деформація на масовому рівні утримує неефективні типові способи професійної самореалізації як наслідки деструктивних соціальних впливів чи травматичного своєчасно або належним чином не відреагованого досвіду (наприклад, дистресовий архетип бідності).

Література

1. *Асмолов А. Г.* Психология личности: Принципы общепсихологического анализа : учеб. для вузов по спец. “Психология” / А. Г. Асмолов. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 367 с.
2. *Бодалев А. А.* Как становятся великими или выдающимися? / А. А. Бодалев, Л. А. Рудкевич. – М. : Изд-во Ин-та Психотерапии, 2003. – 287 с.
3. *Ильин Е. П.* Психология творчества, креативности, одаренности / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2009. – 448 с. – (Серия “Мастера психологии”).
4. Как воспитать гения? // В мире науки. Scientific American. – 2006. – № 11. – С. 54–61.
5. *Митина Л. М.* Психология профессионального развития учителя : учеб.-метод. пособие / Л. М. Митина. – М. : МПСИ : Флинта, 1998. – 200 с.
6. *Мяленко В. В.* Дистрессовый архетип бедности как чинник економічної неуспішності / В. В. Мяленко // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 3. – С. 9–15.
7. *Рубинштейн С. Л.* Принцип творческой самодеятельности (К философским основам современной педагогики) / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1986. – № 4. – С. 101–108.
8. *Фанталова Е. Б.* Диагностика и психотерапия внутреннего конфликта / Е. Б. Фанталова. – Самара : Бахрах-М, 2001. – 62 с.

Reference

1. Asmolov, A. G. (1990). *Psikhologiya lichnosti: Printsipy obshchepsikhologicheskogo analiza* [Psychology of Personality: Principles of general psychological analysis: Textbook for universities on “Psychology”]. Moscow: Publishing House of the Moscow State University (rus).
2. Bodalev, A. A. and Rudkevich, L. A. (2003). *Kak stanovyatsya velikimi ili vydayushchimisya?* [How to become great or outstanding?]. Moscow: Publishing House of the Institute of Psychotherapy (rus).
3. Ilyin, E. P. (2009). *Psikhologiya tvorchestva, kreativnosti, odarennosti* [Psychology of creativity and talent]. St. Petersburg: Piter Publ. (rus).
4. *Kak vospitat geniya?* [How to raise a genius?] (2006). *V mire nauki* [In the world of science], 11, 54–61 (rus).
5. Mitina, L. M. (1998). *Psikhologiya professionalnogo razvitiya uchitelya* [Psychology of professional development of teachers]. Moscow: SAG: Flint Publ. (rus).
6. Mialenko, V. V. (2013). *Dystresovyi arkhetyv bidnosti yak chynnyk ekonomichnoi neuspishnosti* [Distress archetype of poverty as a factor of economic unsuccessfulness]. *Praktychna psikhologhiia i praktychna robota* [Practical psychology and social work], 3, 9–15 (ukr).
7. Rubinstein, S. L. (1986). *Printsyp tvorcheskoy samodeyatelnosti (K filosofskim osnovam sovremennoy pedagogiki)* [The principle of creative initiative (to the philosophical foundations of modern pedagogy)]. *Voprosy Psikhologii* [Questions of Psychology], 4, 101–108 (rus).
8. Fantalova, E. B. (2001). *Diagnostika i psikhoterapiya vnutrennego konflikta* [Diagnosis and therapy of internal conflict]. Samara: Bakhrahk-M Publ. (rus).

Мяленко В. В. Концепция профессиональной самореализации молодежи

Представлена концепция профессиональной самореализации молодежи, которая стремится достичь акме в профессиональной деятельности. Подчеркивается, что лицам, имеющим проблемы в сфере профессиональной самореализации, свойственны определенные несоответствия между векторами самореализации. К таким векторам отнесены прежде всего полярные характеристики, как то осознанность – неосознанность, мотивация – амотивация, общечеловеческие ценности – индивидуалистические ценности, социальная значимость – социальные влияния. Отмечено, что недостаточный уровень активации позитивного полюса одного из векторов или деструктивные диспозиции между отрицательными полюсами векторов становятся серьезными барьерами в профессиональной самореализации личности, а поэтому все ее силы, потенции и способности “тратятся” на достижение приемлемого уровня функционирования и преодоление конфликта или барьера. Утверждается, что некоторые схемы или сценарии закрепляются в опыте молодых и передаются следующим поколениям как образцы решения профессиональных и жизненных проблем.

Ключевые слова: профессиональная самореализация, осознанность, мотивация, общечеловеческие ценности, социальная значимость.

Mialenko V. V. The concept of professional self-realization of youth

The article presents the concept of professional self-realization of youth, which aims at reaching acme in professional activities. Respondents that have problems in the field of professional self-realization are characterized as having certain discrepancies between vectors of self-realization. These vectors include the following polar characteristics: awareness-unconscious, motivated-unmotivated, universal values-individualistic values and social significance-social influence. Barriers of professional self-realization are generated by insufficient level of activation of positive pole of one of the vectors vector or destructive dispositions between negative poles. Thus, all energy of a person, his/her potency and abilities are spent on functioning and overcoming of a conflict or barrier. Some schemes or scripts are fixed in the experience of young people and are further transmitted to future generations as patterns of solving professional and life-related problems.

Key word: professional self-realization, awareness, motivation, universal values, social significance.